

Erfaringer og inspiration fra den Kombinerede Ungdomsuddannelse

Af ph.d.-studerende Katrine Vraa Justenborg

Hvad har vi lært at KUU?

Undervisningen
Relationer
Portfolio-arbejdet
Erhvervstræningen
Organisatoriske perspektiver

Hvad skal vi være opmærksomme på i overgangen til FGU?

Elevernes bekymringer
Lærernes bekymringer

Kombineret Ungdomsuddannelse:

- * Maks 2-årigt forløb (med mulighed for påstigning og afstigning)
- * Opdelt i fire forløb af ½ år
- * Unge under 25 år (uden forudsætninger for at gennemføre en erhvervs- eller gymnasial ungdomsuddannelse)
- * Tilbudt første gang 1. august 2015 (dvs. eksisteret i 4 år til august, hvor de lukker ned)
- * Årligt optag på ca. 2500 elever
- * Tilbydes i 20 udbudsområder
- * Målrettet beskæftigelse på det lokale arbejdsmarked
- * Giver ret til SU

Pr. 1. august 2019 nedlægges Kombineret Ungdomsuddannelse (KUU) og erstattes af Forberedende Grunduddannelse (FGU).

Undervisningen bør basere sig på *praktiske* eksempler fra elevernes hverdag, så eleverne har nemmere ved at kunne *relatere* til det faglige indhold og bevare *motivationen* for at lære. Derudover kan det være en god ide at *basere undervisningen på temaer*. Temaerne kan være med til at gøre det faglige indhold *relevant* og til at bygge bro mellem fagligt indhold, samfundsmæssig dannelse og erhvervslivet. Elevernes *medbestemmelse* af temaer fungerer desuden motiverende for deres arbejdsindsats.

"Jeg vil sige at man lærer faktisk bedst ved at være udenfor. Fordi du har noget i hænderne. Og så lærer du det anderledes. Og så det bliver nemmere for dig at huske det" (KUU elev).

"Hvis der er et tema på skolen, så lægger almenundervisningen sig op ad det" (KUU tovholder).

Jeg har egentlig ekstremt svært ved at få ordene ned på papir, men jeg er ekstremt god til at huske det, så jeg lægger bare alle mine billeder ind jeg har taget når vi har lavet projekt eller været i erhvervstræning, og så snakker ud fra billederne, forklarer det" (KUU elev).

Konkrete redskaber til undervisningen

Praksislæring

- Eksempler fra hverdagslivet i undervisningen.
- Rykke undervisningen udenfor og give eleverne fysiske arbejdsopgaver.

Temabasert

- Kortere forløb på 1-3 skoledage/længere forløb på fx 4 uger omhandlende en case/et tema.
Eksempler på kortere forløb: museum, et madmarked/julemarked.
Eksempler på længere forløb: temaer som økonomi, sundhed og hygiejne.
- I forbindelse med et længere temaforløb kan lærerne invitere andre fagpersoner ind.

Visuelle undervisningsmetoder

- Fotografering eller filmoptagelser før, under og efter en opgaveløsning. Dernæst skal eleverne reflektere over opgaven ved, at de beskriver processen samt, hvad læringen har været.
Eksempler på visuelle undervisningsmetoder kan være: Tv-avis, Instagram, reklamefilm og billeder.

Relationer betyder meget for elevernes *læring* og *tryghed*. Det er specielt relationen til den *gennemgående kontaktperson*, som er af stor betydning, fordi KUU-eleverne ofte har få nære relationer til andre voksne, før de starter på KUU. En gennemgående kontaktperson er derfor afgørende for at fastholde eleven til uddannelse. Relationerne til de andre elever er også vigtige for eleverne, fordi de finder en stor værdi i at kunne *spejle* sig i hinanden og møde andre unge med tilsvarende faglige og personlige udfordringer som fx dysleksi. Samtidig ses en tendens til, at eleverne gerne vil indgå i et *professionelt kammeratforhold* med hinanden. Eleverne er gode til at *støtte* og *hjælpe* hinanden i skoletiden men ses ofte ikke privat.

"Det er simpelthen overskriften på KUU, det er kærlighed til eleverne" (KUU Underviser).

"Da jeg kom her, der var jeg stille. De første to uger eller sådan noget. Det har så ændret sig. Fordi jeg har skabt relationer og dannet venskaber (...) Jeg kan ikke lige sætte ord på hvad præcist det er, men det er jo bare fordi der er plads til en. Ja. Det er der ikke de fleste steder" (KUU elev).

"Jeg ved godt det er svært for dig og jeg skal nok gå vejen med dig" (KUU tovholder).

Konkrete redskaber ifm. relationer

Relation(er) til underviser(e)

- Jævnlig samtaler med eleverne om deres trivsel, læring og afklaring ift. uddannelse.
- Ikke-planlagte samtaler.
- Fokus på positive adfærd.
- Hente eleven om morgenen, når eleven skal prøve noget nyt.
- Send sms'er til eleven om morgenen, hvis eleverne har svært ved at stå op.

Relationer til de andre elever

- Ture ud af huset.
- Arbejde i grupper.
- Portfolio kan anvendes som redskab til, at eleverne lærer hinanden at kende.
- En fredagsbar, hvor skolen lægger lokaler til, eller andre sociale arrangementer.

Relationer underviserne imellem

- Lærerteamtid hver dag, når eleverne har fri, hvor der bliver sparret omkring elevernes udfordringer samt planlagt undervisning.
- Lokale møder og en samlet fælleskultur på tværs af skolerne i udbudsområdet.

Portfolio-arbejdet er et centralt fagligt værktøj på KUU. Portfolio anvendes i undervisningen, på værkstederne og i erhvervstræningen til at *synliggøre* elevernes aktuelle *læring* og *progression* samt til at skabe *sammenhæng* mellem undervisningens faglige indhold og elevernes kompetencer. I slutningen af KUU-forløbet skal eleverne op til en *portfolioprøve*, hvilket kan virke uoverkommeligt for mange elever. Derfor giver elever og lærere på KUU udtryk for, at *prøveeksaminer* i portfolio er til stor gavn for eleverne, og at dette hjælper på elevernes frygt for at fejle til 'den rigtige' eksamen.

"Det er et uundværligt redskab fordi hvor skal de ellers gøre af alt det som de lærer her. De kan jo ikke bare have det her oppe i hovedet" (KUU underviser).

"Fordi i starten, hvad er du god til? Jeg kan binde mine egne sko. Hvor nu der har man eksempler, og ved jeg er en pisse dygtig" (KUU elev).

"De er sgu stolte, også til eksamen. Og det er jo der hvor de virkelig kan glamouriser sig med alt det de kan. Med faglige udtryk og samarbejde" (KUU underviser).

Konkrete redskaber ifm. portfolio

Synliggøre progression

- Hjælper eleverne med at se egen udvikling og italesætte egne kompetencer (personlige + faglige).
- Elektronisk på computer/fysisk som
  - De fysiske portfolier = nemmere at vise frem.
  - Nemmere for lærerne at administrere elektroniske portfolioer.

Bindeled

- Tekstnær formidling af temaer fra erhvervstræningen og værkstederne → inddragelse af danskundervisning.
- Regneeksempler fra erhvervstræningen → sammenhæng mellem erhvervstræningen og matematikundervisningen.
- Fastsatte værdier forud for erhvervstræning → eleverne arbejder aktivt med dem i, og efter, erhvervstræningen.
(fx mødestabilitet, positiv indstilling eller åbenhed)

Portfoliopróven

- Løbende afholdelse af prøveeksaminer gør eleverne trygge ved eksamenssituationer.
- Lærerne skal opfordre eleverne til at tage portfolio-arbejdet seriøst under hele uddannelsesperioden, fordi god forberedelse fra elevernes side medvirker til, at portfolio-eksamen opleves mindre udfordrende.
- Bedømmerne skal være rolige, venlige og anerkendende i eksamenssituationen for at skabe et trygt rum.

Erhvervstræningen kan for nogle elever være afgørende for *afklaring* af deres fremtidige ønsker for uddannelse og arbejdsliv. Generelt er eleverne på KUU positive over for *mesterlæringsmetoder* og foretrækker at *aktivere kroppen under læring* frem for at sidde ned. I nogle tilfælde kan erhvervstræningsforløb være direkte *adgangsgivende til jobmarkedet*.

"Det meget federe at man kan komme ud og ligesom følge en skolegartner eller en anlægsgartner eller en lastbilchauffør eller en buschauffør eller en mekaniker. Ligesom at se hvordan det er i stedet for bare at spille en masse tid på få lidt"
(KUU elev).

Der [i erhvervstræningen] giver de os meget hensyn, der viser de os tingene først, hvordan man lige gør, og så gør vi det bagefter, hvor de står og kigger" (KUU elev).

"Man kommer lidt væk fra skolen, får brugt sin teori"
(KUU elev).

Konkrete redskaber ifm. erhvervstræning

- Lærerne skal samtale med eleverne om, hvor de skal i erhvervstræning/praktik, så forløbet bliver realiserbart og meningsfuldt for de unge.
- Eleverne skal selv tage aktiv del i at finde et sted, hvor de kan komme i erhvervstræning/praktik. De kan fx selv finde oplysninger på den leder, som er tilknyttet stedet, undersøge de arbejdsopgaver, som stedet tilbyder eller tage den første kontakt til stedet.
- Eleverne bør arbejde med før og efter forløbet for at styrke sammenhængen mellem teori og praksis.
Forud for forløbet for at forventningsafstemme med praktikstedet, og efterfølgende for at synliggøre de kompetencer, som eleverne har tilegnet sig under forløbet.
- For nogle elever bruges erhvervstræningen til en gradvis tilvænning til arbejdslivet. Således starter de i en praktik der er tryk fx på skolen for derefter gradvist at 'komme ud i verden'.

De **organisatoriske perspektiver** danner grundlag for, hvordan *læringsmiljøet* tager sig ud på KUU. Her understreger lærerne, at et godt læringsmiljø kræver *tid* til at forbedre sig ordentligt, at der er flere lærere til stede i undervisningen og at skolens struktur rummer en vis grad af *fleksibilitet*, så lærerne har mulighed for at tilpasse undervisningen de konkrete behov, som opstår i en given undervisningssituation.

*“For at man kan være tryk, for at man kan gå ind og hvile i det her rum, så skal man også føle at man selv fagligt er klædt godt nok på, at man kan sit stof. At man ved hvor man vil hen. For så bliver man ikke vippet af den pind”
(Lærer, KUU).*

*“Vi bliver nødt til at være stærke nok til at sige at vi kan gå den vej, eller mærke, det er faktisk ikke lige nu, vi kan faktisk ikke have mere danskundervisning i dag. Nu går vi en tur, eller går ud og spiller kongespil”
(Lærer, KUU).*

Konkrete redskaber ifm. organisatoriske perspektiver

- Skemalagt tid, hvor lærerne har mulighed for at samtale om aktuelle problemstillinger med hinanden.
- Ledelsen kan være til stede under forskellige undervisningsepisoder, for at skabe indsigt i de problemstillinger som lærerne forsøger at løse til hverdag.
- Afholdelse af fælles møder mellem ledelse og lærere.
- Ledelsen kan inddrage lærerne i organisatoriske beslutninger, så lærernes faglige ønsker ikke bliver overset.

Metode:

Målgruppe	 Tovholderinterview	 Fokusgrupper blandt elever	 Fokusgrupper blandt fagpersoner	 Observationer og hverdagssamtaler
Casebesøg	• 19 individuelle telefoninterviews med tovholdere. • Status på KUU i alle tovholderområder – også med fokus på tværs af hjemstedsskoler. • Særsomt fokus på at afdække gode erfaringer ift. undervisningsmetoder, pædagogisk tilgang og synlig progression.	• I alt blev der indsamlet 9 fokusgruppeinterviews blandt elever på KUU. • Til disse interviews deltog 5-9 elever pr. interview. • Eleverne deltog frivilligt men med opfordring fra undervisere eller nærmeste kontaktperson. • Her blev anvendt visuelle metoder i form af billedkort i samspil med interviewguiden.	• I alt blev der indsamlet 7 fokusgruppeinterviews blandt fagpersoner på KUU. • Til disse interviews deltog 3-9 fagpersoner pr. interview. • Her indgik både undervisere, kontaktpersoner og UU-vejledere.	• Forud for fokusgrupperne blev foretaget observationer og hverdagssamtaler med elever, undervisere og ledere på KUU. • Feltnoterne herfra indgår som en aktiv del af analysen.

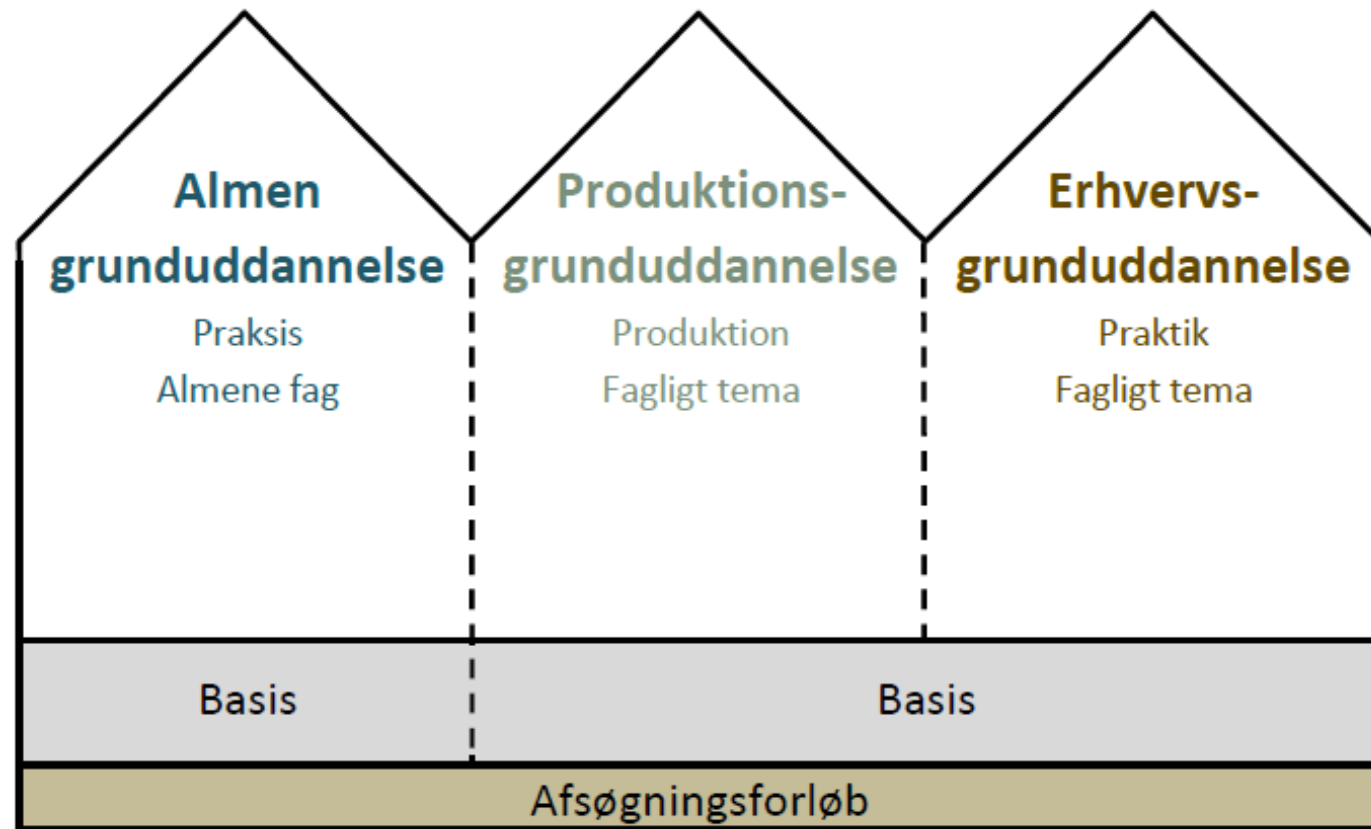
Overgangen til FGU

– hvad skal vi være opmærksomme på?

FGU'ens opbygning

Løbende optag på basisdelen

Halvårligt optag på de tre uddannelsesspor

Elevernes bekymringer i forbindelse med FGU'en

Dengang jeg begyndte på KUU, der begyndte jeg fordi jeg tænkte, jeg skal have noget mere dansk og matematik, og så tænkte jeg; så tager jeg linjerne med service, butik og miljø, for så tænkte jeg, så sidder de så og laver noget ekstra når jeg skulle lave matematik. Det gjorde de så ikke, så der blev jeg så ret **glad for at jeg så kunne skifte** ned på grøn. Så jeg tænker ikke at den nye - **der er garanteret nogle, der kommer til at vælge forkert**, som gerne ville prøve det.

I: Hvad er det vigtigste, der skal være på en FGU-uddannelse?

1: Nogle **lærere**, der har **erfaring** med børn eller **elever**, der har det **svært**. Og ikke bare nogen, der bliver ansat for bare at blive ansat.

Det er jo en **sikkerhed** for at folk får **morgenmad**, sådan at de har **energi** til at lave noget.

Holde den der **forståelse for fravær**, og stadig have fokus på **personlig udvikling** også.

Altså jeg vil sige **kontaktpersonen**. Er en **meget vigtig ting**, synes jeg. For jeg tror der er rigtig mange der ikke havde gået her, hvis der ikke havde været en. Og så kunne det være fedt nok, det der med at have en **fast lærer**. Og at man ikke skulle skifte lærer hele tiden. Så i hvert fald kontaktpersonen ville være en pisse fed ting at have med videre, fordi så tror jeg der er rigtig mange der vil **kunne overskue et forløb**, at komme videre i livet.

Jeg synes også godt, have en klasse der er **blandet med fagligt niveau**. Der vil altid være nogle som er bedre til ét fag end til et andet, og så er der måske nogle andre der har det omvendt med de to fag, og så kan man måske **hjælpe hinanden**, snakke sammen, men også lidt det der med, at der ikke kommer den der med at, årh, det er **den kloge klasse**, så man undgår det.

Lærernes bekymringer i forbindelse med FGU'en

1: Jeg tænker, fuck de kan bare ikke lave det om. Nu har vi lige følelsen af, nu har vi noget virkelig godt. **Det fungerer her, og puf, puf, så falder det ned.** Og så må vi se hvad der sker.

2: Det er helt vanvittigt. Det er det.

3: Skal vi begynde forfra igen? Hvorfor?

Jeg synes **kontaktlæreren er den vigtigste ambassadør** i den her elevs liv, næsten også vigtigere end UU, for det er dem der har den daglige kontakt. Det er nemt at få fat i sin kontaktlærer, eleverne får **løst problemerne meget hurtigt** og nu og her. Indenfor de rammer vi har.

Jeg er sikker på, det bliver en udfordring i starten også fordi (...) så bliver der et helt basismodul, hvor man har samfunds-fag og naturvidenskab **og rigtig mange skolefag**, hvor jeg tænker, uuh den bliver svær.

Men jeg vil håbe, at vi får så meget **arbejdsro**, at den får lov til at fungere, for jeg synes KUU, i hvert fald den måde, vi har fået det strikket sammen på hernede, det fungerer pisse godt. Vi har næsten ikke fået lov til at berettig vores eksistens, så bliver vi lukket. Altså det er skide ærgerligt, **nu håber jeg, FGU'en får lidt længere levetid, inden vi begynder at revidere i den.** For når man starter nyt, så tager det sgu lidt tid ik'.

Fordi de er så meget ude i **erhvervstræningen**, så finder de ud af, **hvad kunne jeg godt tænke mig.** Vi snakker meget om, hvad var godt og hvad var dårligt. Og måske også at ting giver mere mening, at det andet som de så lærer, for de kan se nå, men du kunne jeg faktisk godt bruge, det vi havde snakket om.